

BISERICA și ȘCÓLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 1 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce' conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondentele să se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCÓLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ in ARAD

Nr. 650/88. șc. 1900.

Cerculariu,

Cătră toate oficiile protopresviterale și parohiale și cătră învățătorii confesionali de sub iurisdicțiunea Consistoriului gr. or. rom. din Oradea-mare.

Universitatea comitatensă încă cu datul 15 Decemvre 1897. Nr. 1139. a luat hotărîre, ca școalele de pomărit, înființate și susținute de cătră comunele politice, să fie date sub îngrijirea învățătorilor dela școalele populare elementare pentru cultivare.

Deoarece școala de pomărit este o instituțiune culturală economică de interes vital pentru înaintarea materială a poporului nostru, și considerând că pentru îngrijirea și cultivarea acestor școale de pomărit din partea comunelor politice se aseamnă învățătorilor și oreșicarea remunerațiune, învățătorii nostri dela școalele confesionale submanuate nu numai că sunt admiși ei sunt chiar obligați, atât în interesul poporului cât și al lor propriu, a primi sub îngrijire școalele de pomărit înființate și susținute de comunele politice și a le cultiva conform regulilor prescise.

Aceasta ordinațiune este a se comunica pe calea oficiilor parohiale tuturor învățătorilor subalterni spre știre și acomodare.

Dat în Oradea-Mare, 18/31 Iuliu 1900.

Consistorul eparchial gr. or. rom. oradan :

Vasillie Mangra, m. p.
Protosincol, vicariu episcopesc.

Cultura științifică a clerului.

Din momentul în care a instituit Domnul nostru Iisus Christos preoția, a ordonat preoților a-se instrui în știință, spre a puté deosebi ce este sfânt de ceea ce este lumesc; a deosebi ceea ce este curat

de ceea ce este necurat și de a învăța pe poporul seu legea. (Lev. X. 9, 11). „Poporul meu, zicea Domnul cătră fiu lui Israil, întrebați pre preoții mei despre legea mea.“ (Ageu II. 12). „Și voi preoților, buzele voastre să fie depositarul științei. Din gura voastră se va învăța legea, pentrucă sunteți trimișii Domnului atot-știitorul.“ (Mal. II. 6, 7).

Această îndatorire a trecut întreagă dela preoția levitică la preoția evanghelică a lui Iisus Christos. Ba încă a devenit mai strictă și mai rigoroasă, sau pentru demnitatea mai înaltă a preoției noue, sau pentru sanctitatea și perfecțiunea mult mai eminentă a legii creștine. „Numai apostolilor și următorilor lor le este dat, și prin urmare ordonat, de a cunoaște misteriele împărăției lui Dzeu.“ (Luca VIII. 10).

Sf. apostol Pavel repetă, adeseori această, datorie neapărată, discipolului seu ce-l pusese episcop la Efes, (I. Tim. IV. 15, 16; II. Tim. XIV. 15), și făcând Efesenilor enumerarea diverselor servii eclesiastice, menționează și de păstori și învățători. (Efes. IV. 11). El unește aceste doué calități ca să arate strinsa și nedespărțita legătură dintre ale. De acolo vine, că vedem în decursul secolilor erei creștine o urmare necontenită de canoane ale sinoadelor, de ordinațiuni ale episcopilor și de decisiuni ale învățătorilor, cari ordonă preoților de a avé știință.

Comparând însă sfințenia vieții cu știința, zicem, că preotul caută să strălucească și printr'una și prin alta, căci știința fără pietate face pre om îngâmfat, și pietatea fără știință — nefolositoriu. Aceste doué calități sunt de o potrivă necesarii, cu deosebirea, că lipsa de pietate este criminală, iar lipsa de știință, nereparabilă. Cu darul lui Dzeu poate schimba cineva curând moravurile, însă ca să capete știința ce-i lipsește, trebuie timp îndelungat și silințe mari. Simțul firesc și experiența sunt folositoare într'adevăr, dar nu sunt de ajuns; ele aplică cunoștințele dar nu le suplinește.

Fără știința cuvenită stării sale, diregătorul comite nedreptăți, ostașul este învins, medicul își omoară

bolnavii, neguțătorii se ruinează. Starea preoției, arta artelor, cum o numește Sf. Grigorie, fi-va ea scoasă din legea comună? Fi-va nefolositoare știința pentru dirigătorii cea mai însemnată ce se află între oameni? Nu va fi oare dimpotivă, că dirigătorii, ale cărei servicii sunt mai multiple și mai diverse, să ceară cunoștințele cele mai întinse și mai profunde?

Preoția s'a instituit cu scop de a perpetua, de a propaga și apăra religiunea. Ea este scutul învățături ei împotriva rătăcirilor ce o atacă și custodele moralei sale în contra doctinelor corumpătoare. Cum va conserva dar preotul acest îndoit și prețios deposit, dacă nu-l va cunoaște? (II. Tim. 1, 14). Cum va apăra întregimea sfințelilor canoane, dacă nu le cunoaște? Cum va învăța cel fără învățatură? Omul nu poate da decât numai ceea-ce are, caută dar a avé adunat în parte înainte de a da în public; caută a avé cu prisos ceea-ce trebuie a răspândi; caută a fi isvor spre a deveni fluviu. (Prov. V. 15, 16)

Ce este dar un preot fără știință? Obiectul disprețului și al deriderei publice. Ce considerațiuni vor avé poporenii pentru un preot, pre care îl ved tot așa de simplu în învățatură ca și ei? Ce încredere pot da la niște învățători fără lumină, la niște hotăriri fără temei, la niște sfătuiri fără soliditate? Vezutu-s'a vre-un orb să se lăsa a fi condus de alt orb? (Mat. XV. 14.)

Ce mai este un preot fără învățatură? Este motorul, părtașul și isvorul tuturor neorânduinelor din parochia sa. Fără putere de a învăța pe amvon și necapabil de a îndrepta la mărturisire, nu poate nici să întimpe comiterea păcatelor prin învățatură, nici să le curățe prin penitență. Nefericirii lui parochieni, lipsiți de cunoștință, fac păcatul fără mustrare de cuget, și neavând cine să-i îndrepteze, stau într'ensul cu încrederea că stau în bine. (Osia IV. 4). El îi lasă să doarmă somnul morții, pentru că nu știe să-i deștepte. Prin urmare un astfel de preot este instrumentul, cu care se servește diavolul de a ține sufletele în cursa sa chiar prin acela, care ar trebui să le mântue dintr'ênsa.

În fine, un preot fără învățatură este flagelul bisericii întregi. Cine poate enumera neorânduile ce s'au născut ori s'au părținit de neînvețatura sa? Cine cunoaște până unde se vor întinde rătăcirile ce nu le împedecă și păcatele ce nu le îndreptează? Așa dar sunt foarte vinovați, atât înaintea lui Dumnezeu, cât și înaintea oamenilor, acei preținși învățători ai legii, cari însărcinați de Domnul a purta cheia științei, nu numai nu au intrat ei în acest sanctuar, ci au închis ușa și altora. (Luca XI. 52). După profetul Isaia, toți păstorii fără știință sunt rătăciți în căile lor. Sunt niște sentinele oarbe, niște câni muți, ce nu știu lătra (Isaia LVI. 10. 11.)

Neștiința, care se poate imputa unui simplu credincios, este criminală la un preot, atât pentru că el este dator să știe, cât și pentru urmările ei, care sunt: lipsa poporului de ori-ce cunoștință, per-

derea a toată faptă bună, înamulțirea neorânduinelor, și în fine, perderea timporală și eternă a sa și a poporenii sale. Laicul se poate câteodată scusa pentru rătăcirile sale cu neștiința și a arunca vina asupra păstorului său, care, sau lipsit de învățatură, l'a lăsat să rătăcească, sau, rătăcit el însuși, l'a învățat seu. Dar păstorul ce îndreptare și scusă va avé de criminala sa neștiință? Ceea-ce poate să justifice pe unul, mărește vina și pedeapsă celuilalt. „Poporul meu a murit, zice Domnul, pentru că n'a avut știință, și eu te voiu lăpăda dela mine ca să nu-mi mai preoțești; pentru că nu l'ai învățat.“ (Osia IV. 6).

Primatul apostolesc.

(Tractat exegetic.)

Biserica occidentală susține, că apostolul Petru a avut o putere deosebită de guvernare a bisericii lui Christos, exercitând și asupra colegiului apostolesc o supremație. Occidentalii, spre întărirea aserțiunii lor, provoacă la mărturia S. Scripturi, răzimându-se pe locul dela evangelistul Matei XVI. 18, 19. „Și eu zic ție: Că tu ești Petru, și pre această piatră voi zidi biserica mea; și porțile iadului nu o vor birui pre dênsa. Și-ți voi da ție cheile împărăției cerurilor; și ori ce vei lega pre pământ, va fi legat în ceru; și ori ce vei deslega pre pământ, va fi deslegat în ceru.“ Din aceste cuvinte ale Mântuitorului adresate apostolului Petru voesc să deducă Apusenii supremația lui Petru asupra celorlalți apostoli. Judecând ei însă citatul de sus din punct de vedere literal, nu pot cu nici un chip a-și întări teoria despre primatul apostolesc, pentru-că cuvintele dela Matei XVI. 18—19., nu sunt adresate propriu apostolului Petru, cum afirmă Apusenii, cu toate că Christos numește numai pre Petru singur, ele totuși să refere și-i privește pre toți apostolii deopotrivă. Mântuitorul amintește numele lui Petru numai pentru a-i lăuda tăria credinței lui. Vorba stăncă sau piatră, întrebuițată de Christos aici, simbolisa în vechime vîrtoșimea sa, statornicia în ceva, și aici perseveranța în credința lui Christos. Răsăritenilor le plăcea a face priviri la nume proprii; deaceia și Christos agrăește pe apostoli cu cuvintele: „Tu esti Petru etc.“ și au următorul înțeles: Tu cu drept te numești Petru, adecă piatră, pentru-că credința ta despre dignitatea mea d zeiască nu s'a clătuit nici odată. Ce se atinge de cuvintele „și pe această piatră voi zidi biserica mea“ (cuvintele din cari Apusenii voesc a deduce supremația lui Petru asupra celorlalți apostoli) nu se unesc explicațiilor S. Scripturi, precum și nici unii dintre părinții bisericii! Unii înțeleg sub cuvîntul „piatră“ mărturisirea credinței lui Petru, alții iarăși pre Christos însuși; altă samă de părinți — pre Petru carele a mărturisit și alții pre toți apostolii în acărora nume a mărturisit

Petru. Spre a pute însă stabili înțelesul acestor cuvinte, trebuie să cercetăm toate locurile din S. Scriptură cari vorbesc în această materie, ca aducându-se într'o legătură, să se scoată înțelesul cel sănătos.

Astfel de locuri găsim la ap. Pavel în I. epistolă către Corinteni III. 11: „Alt temei nime nu poate pune, afară de cel ce este pus, carele este Christos“; iar la Efeseni II. 20, se zice: „Zidiți fiind pre temelia apostolilor și a prorocilor, fiind piatra cea din capul unghiului singur Iisus Christos.“ Afară de citațiunile de sus mai întimpinăm locuri de asemenea natură și la dumnezeescul Ioan în Apocalips — XXI., 14: „Zidul cetății avea temelii douăsprezece și intrăsele numele celor doisprezece apostoli ai mielului.“ Cunoscând acum locurile S. Scripturi, să purcedem pro primo cu analiza locurilor dela apostolul Pavel.

1. Ad Corint. I-a III. 11. „Alt temei etc.“ De aici prea lămurit se vede că nime altul nu este temeiul cel adevărat al bisericii, decât Christos fiul lui Dumnezeu.

2. Ad Efeseni II. 20. „Zidiți fiind pre temelia apostolilor etc.“ Acest loc ne dovedește iar, că temelia esențială este numai Christos, care se numește aici „piatra unghiulară.“

3. Ad Apocalipsa lui Ioan XXI. 14. „Zidul cetății avea temelii douăsprezece etc.“ Sub cei 12 apostoli nime nu poate înțelege altceva, decât temelia bisericii. Împreunând noi aceste trei locuri la oaltă, ajungem la următoarea conclusiune: *Christos este unicul temei esențial al bisericii sale, pre care Iisus a rescumpărat-o cu scump sângele seu.* Nu se poate zice, că numai Christos e s l u s i v se numește temelia bisericii, căci vedem că și apostolii se numesc așa, numai că într'un înțeles impropriu, încât apostolii pe temelia lui Christos au ridicat bisericile particulare, intrucât ei au lășit doctrina Mântuitorului.

Așadară, temelia esențială nu este altul decât Christos și așa a înțeles și apostolul Pavel când a scris Efesenilor II. 20.: „Zidiți fiind pre temelia etc.“ Deci în același înțeles, întru care toți apostolii în locurile citate arată temelia bisericii, numește și Christos pre Petru „piatra bisericii“ adecă fundamentul ei.

Cumcă cuvintele „pre această piatră voi ridica biserica mea“ nu se referese numai la apostolul Petru ci și la ceialalți doisprezece, se poate vedé d'acolo, că puterea ce a promis-o Christos lui Petru, în versul următor Matei XVIII. 18. „Amin grăesc voaue: ori câte veți lega pre pământ, vor fi legate în ceriu; și ori câte veți deslega pre pământ, vor fi deslegate în ceriu“, o împărțășește tuturor, vorbind Mântuitorul în plural, fiind prin această eschisă ori ce umbră de un primat apostolesc și special de o supremație a apostolului Petru asupra celorlalți. Și pentru că se ivise între apostoli pofta de a fi unii mai întâi, mai în cinste când cu cererea fiilor lui Zevedei, Iacob și Ioan de a șe-

dé unul deadreapta și altul deastânga întru împărația sa, au nu i-a înfruntat Christos destul de aspru, când categorice le-a desaprobat cererea prin cuvintele: „Nu sciți ce cereti!“ Marcu X. 38; iar după ce prin pilde i-a încredințat despre netemeinicia cererii lor, revine Mântuitorul și drept conclusiune le espune tuturor, în chip de aspră dojană, norma după care vor avé să urmeze în cursul vieții lor, în memorabilele cuvinte cari esclud ori ce supremație a unui fiecăruia dintre apostoli: „Iar întru voi nu va fi așa; ci care va vré să fie mai mare între voi să fie vouă slugă, și care va vré să fie între voi întâi, să fie tuturor slugă.“ Marcu X. 43.

Vedem dară, că însuși Christos carele putea și avea dreptul de a institui pre unul dintre apostoli de căpetenia celorlalți și a așeza primatul apostolesc, nu o face, ci-i ceartă greu, ca nici prin gând să nu le mai treacă o astfel de idee straină de duhul păcii; condamnând pre unul ca acela — dacă s'ar și ivi între dênșii — la deositoarea treaptă de „slugă tuturor.“ Și în chip de a-le revoca în memorie misiunea pentru carea sau angajat, se pune Iisus în raport cu lumea și le arată, că și El singur, carele este Stăpânul celor vezute și nevezute, n'a venit să supună pre nime sieși, să-'i sluiască lui, ci El singur să servească dându-și chiar și sufletul seu rescumperare pentru mulți. Marcu X. 45.

Prea evident rezultă deci, că cuvintele Mântuitorului dela Matei XVI. 18. „Și eu zic ție: Că tu ești Petru, și pre această piatră voi zidi biserica mea etc.“ adresate lui Petru, să referesc la întregul colegiu apostolic. Împrejurarea aceasta să mai întărește și prin acea că, fiind toți apostolii întrebați, a răspuns Petru singur în numele tuturor mai în totdeuna și ni-o putem esplica cu esperința noastră de toate zilele, că la un domn nu pot vorbi mai mulți deodată, pentru că nu s'ar puté culege nimic; tot așa și înaintea Domnului celui mare n'au putut răspunde toți, ci Petru, fiind de un temperament mai viu, se angajase de bună voie a răspunde în totdeuna Mântuitorului în numele colegiului apostolic, fără ca să fie fost pus de atare nici de Christos dar nici de colegii sei apostoli ales. Așa răspunde Petru lui Christos în numele colegilor sei apostoli: „Tu ești Christos fiul lui Dzeu.“

Urmează vers 19: „Și-ți voi da ție cheile împărăției cerurilor etc.“ Prin cuvintele acestui vers promite Dl lui Petru biserica sa spre ocârmuire. Și cumcă aceste cuvinte nu se refer numai la dênșul ci și la ceialalți apostoli, se poate vedé d'acolo că cu două capitole mai la urmă, adecă în cap XVIII. 18, se esplică Mântuitorul: „Amin grăesc voaue, ori câte veți lega pre pământ etc.“ înzestrând pre fiecarele cu aceeași putere divină, după cum s'a arătat mai sus.

Din cele premise e dovedit îndestul, că primat apostolesc nu există, ci că apostolii Dlui au fost între sine cu asemenea putere și rang, — totuși aflăm de

lipsă a trece cu esplicarea și asupra unui alta loc, la care se provoacă Occidentalii pentru întărirea teoriei lor despre existența unui primat apostolesc în ceata apostolilor.

Locul, la care se proveacă unii esplicători de evanghelii apuseni, cu care tind a proba supremația lui Petru asupra celor unsprezece, e luat din Ioan XXI. 15: „Deci dacă au prânzit, a zis lui Simon Petru Iisus: Simone alui Iona, iubești-mă mai mult de cât acestia? Zis'a lui: Așa Doamne; tu știi că te iubesc. Zis'a lui: Paște mielușei mele. Zis'a lui iarăși a doua oară: Simone alui Iona, iubești-mă? răspuns'a lui: Așa Doamne, tu știi că te iubesc. Zis'a lui păstorește oile mele.“ Acei esplicători occidentali fac deosebire între verbul „a paște“ din vers 15 și între „a păstori“ din 17; asemenea și între substantivul „mielușei“ și „oi“ și esplică că „a paște“ este egal cu: a hrăni turma cu pășune; aici a lumină pre oameni cu învățatură; iar sub cuvântul „a păstori“ se înțelege idea guvernării. Esplicătorii acestia (apuseni) înțeleg sub „mielușei“ pre creștinii mai puțin deplini, iar sub cuvântul „oi“ pre creștinii cei mai desăvârșiți, adică pre apostoli, pre toți învățătorii creștinești. Cuvintele: „Paște mielușei mele“, le înțeleg ei astfel: Învață pre oameni, câștigă aderenți învățăturii mele; iar cuvintele: „Paște oile mele“ le tâlcuiesc așa: Guvernează pre apostolii și învățătorii religiei mele. Toată deosebirea ce o fac acesti esplicători tendențioși este numai părută, pentru-că verbele „a păstori“ și „a paște“ se întrebunțează schimbât, spre a nu fi tautologie în espunere; asemenea și substantivele „mielușei“ și „oi“ se folosesc schimbându-se, fără însă ca adevăratul înțeles alor să se altereze. Iată exemple pentru ca-surile acestea: Așa Matei evangelistul X. 16. „Vă trimit pre voi ca „oile“ în mijlocul lupilor“ le zice Christos apostolilor sei; iar Luca X. 3 a însemnat cuvintele Dlui așa: „Vă trimit pre voi ca miei în mijlocul lupilor.“ Cuvântul „oaie“ sau „miel“ în înțeles figurat are mai multe înțelesuri sau însemnări. Așa ne presintă pre un om slab, nearmat (Mat. X. 16); se arată blândeța cea mare, nevino-văția și răbdarea, precum cetim și la Isaia (LIII. 7). „Ca o „oaie“ spre junghiere s'au adus și ca un „miel“ fără de glas înaintea celui ce-l tunde, așa nu-și deschide gura sa.“

Espresiunea turmă de oi sau de miei se întrebunțază și despre popor, precum și despre ceata cinstitorilor lui Christos, despre biserica sa, precum se înțelege la Ioan X 16. „Și alte oi am, cari nu sunt din staulul acesta. Această însemnare prinde loc și în cuvintele: „Paște mielușei mele, paște oile mele.“

Aceaste cuvinte adresate de Dl apostolului Petru nu-i procură lui nici un primat asupra colegiului apostolic; ci acestea îi sunt lui adresate ca o garanță, că cu toate că de trei ori s'a lăpădat el de Dl

în curtea lui Pilat, totuși Mântuitorul nu-l scoate din numărul celor doisprezece, ci îi încredințează și lui pre lângă toată slăbia credinței sale, ca și celorlalți deopotrivă, turma spre păstorie. Iisus s'a ținut de principiul său vecinic: „Pre cel ce vine (se întoarce) la mine, nu-l voi scoate afară.“

*

Pentru egalitatea potestății apostolilor intru ocărmuirea bisericii lui Christos, afară de dovezile din S. Scriptură, cari restoarnă teoria occidentalilor despre primatul lui Petru, avem și unele dovezi din tradiția bisericii, la părinții bisericești.

1) Stul Augustin, părinte al bisericii apusene, mărturisește: „În unul Petru se înfățișază unimea tuturor păstorilor și când s'a zis lui, cătră toți s'a zis: Mă iubești? Paște oile mele.“

2. Stul Ioan Crisostom cuvintează: „Petre! dacă mă iubești, paște oile mele. Aceste nu sunt zise numai la preoți, ci și la fie-care dintre noi, cărora și cea mai mică turmă s-a încredințat.“

3) Stul Ciprian scrie: „Toți sunt păstori și turma se arată una, carea de cătră toți apostolii se paște într'o conglăsuire.“

4) Origen scrie: „Au doară numai lui Petru s'a dat cheile împărăției ceriurilor și altul nime din fericiți nu le va primi? Dacă aceasta și altora este comună: „Voiu da ție cheile împărăției ceriurilor“, cum să nu fie și acele comune ce sunt zise înainte și ce urmează ca vorbite lui Petru?“

5) Ambrosie episcopul Milanului mărturisește: „Ce se zice lui Petru, se zice și celorlalți apostoli: Ție voiu da cheile împărăției ceriurilor“ etc.

6) Stul Augustin, episcopul Iponiei (Hiponiei), se exprimă la alt loc: „Au doară aceste chei le-a primit Petru, și Pavel nu le-a primit? Petru le-a primit. Ioan, Iacob și ceilalți apostoli nu le-a primit? Au doară nu sunt aceste chei în biserică, unde în fie-care zi se iartă păcatele? Aceste chei nu le-a primit numai un om, ci le-a primit uniunea bisericii.“

Nici atunci când a început biserica apuseană a-și lăți autoritatea sa, nu se ridicase nici o îndoială despre egala putere a tuturor apostolilor, precum o mărturisise însuși episcopul Romoi, Nicolaus al III., care ne-a lăsat scris: „Prorocul, pomenind toate temelile bisericii luptătoare în munții cei sânti, am însemnat lămurit pe apostolii și vestitorii, pre cari toată zidirea acestui edificiu se razimă, cari talpe puternice a bisericii sunt așezate pre temelia, afară de carea nime nu poate pune alta, carea este Iisus Christos.“

În fine, pentru mai buna întărire și chiarificare acelor zise precum și spre combaterea apusenilor cari susțin primatul apostolului Petru, dau loc cardinalului apusean Nicolaus de Guza, carele foarte lămurit demustră occidentalilor neesistența unui primat apostolic prin următoarele: „Știm că Petru n'a căpătat nici o putere mai multă, decât ceilalți apos-

toli; că nimica nu s'a zis cătră Petru ce nu s'ar fi zis cătră ceilalți. Au doară nu — precum lui Petru s'a zis: Ce vei lega etc. — sau zis și celorlalți: Ce veți lega etc. Și măcar că lui Petru s'a zis: Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea etc., totuș sub piatră înțelegem pe Christos, pre carele l'a mărturisit. Deși sub piatră ar fi de înțeles pre Petru, ca piatra temeliei bisericii — totuș, după Ieronim, nime nu se îndoește, că de asemenea și ceilalți apostoli au fost petri, despre cari se vorbește în capitlul ce este înaintea celui de pe urmă al apocalipsului, unde prin douăsprezece petri ale temeliei cetății Ierusalimului ar fi de înțeles doisprezece apostoli. Deci cu drept zicem, că toți apostolii sunt asemenea lui Petru întru putere."

Pre lângă aceste locuri din Sta tradiție mai sunt și altele, cari toate vorbesc evident în defavorul unui primat apostolesc și special contra pretensei supremații a apostolului Petru asupra colegiului apostolesc, pre cari însă aflu de prisos a-le mai cita, fiind argumentele de sus destul de evidente pentru limpezirea chestiunii.

Ioan Nicorescu,
paroch, gr. or. rom.

Iubileul de 50 de ani al gimnasiului român gr. or. din Brașov.

(Continuare și fine.)

Între astfel de împrejurări nu este decât firesc, dacă cercetând mai departe și ceilalți factori ai școalei: corpul profesoral și elevii — ne vom convinge, că duhul propagat de înaltul cap al bisericii și școalei Andreiu Șaguna și de întemeietorii și susținătorii nobili ai școalelor intră în cugetul și în inima profesorilor și a elevilor și devine sămânța cea bună, care a adus după vremuri roade atât de îmbelșugate.

Corpul profesoral dela început se constituie din oamenii cei mai vrednici și mai cu carte ai timpului, cari cu tot focul dragostei de neam propagă lumina în fiii de Români veniți la școala cea nouă. — Salariile sunt microscopice; directorul prim al gimnasiului și tot odată primul profesor gimnasial Gavriil Munteanu spre pildă este angajat cu un salariu anual de 400 fl. monedă convențională. Dar ori-cât de precară eră situația materială a corpului profesoral, totuși neajunsurile materiale dispăreau față cu celelalte neajunsuri de ordine mai înaltă. — Numai un om, care scie ce va să zică școala, poate să aprezieze munca titanică, săvârșită mai cu samă în primul pătrar de secol la școalele noastre de cătră profesorii angajați aci.

Planul de învățământ eră întocmit în conformitate cu planul greu și sever al statului, și pe lângă acestea se propunea cu 1 obiect de învățământ: limba română, mai mult ca la alte școale și ceea-ce era

mai grozav: o lipsă aproape desăvârșită de manuale românești pentru gimnasiile amenința cu zădărnicierea ori-cărui progres.

Dar indolența și descurajarea erau cuvinte necunoscute în lexiconul acelei fericite generații, care a pus temelia școalelor noastre.

Profesorii, ocupați cu 25—30 de oare pe săptămână, găsesc timp pentru de a scrie și publica manuale românești pentru trebuințele tinerimii școlare. — Astfel Gavriil Munteanu publică un manual de geografie, o carte de cetire românească în 2 tomi, gramatica limbei române în 2 părți, gramatica limbei latine în 2 volume și o edițiune cu adnotațiuni românești a lui Horaț. Nicefor publică o Chrestomație și o gramatică germană. Exemplul lor îl urmează alții, ca: Barac, Ionaș, Tacit, Stefan Iosif, Dr. Ioan Meșotă, Dr. Nic. Popu. Iar ceilalți profesori, în lipsa de mijloace materiale și de editori, își compun manuale în manuscris, pe cari școlarii și-le decopiează și astfel învățământul dă fără opăceală înainte.

Este același spirit, același avânt, același cult idealistic în membrii corpului profesoral, ca în marii întemeietorii și munificenții susținători ai școalelor.

Iar școlarii?

Ei dela început se disting prin caracteristica rămasă până azi tradițională la aceste școale: prin sîrguință de fer, inimă caldă, cuget curat și prin inteligența firească proprie Româului. Toți inspectorii români și străini ai acestor școale, începând cu C. Schuller din anul 1855 și până azi, au remarcat cu mirare faptul acesta. Și a fost — cred eu — mâna providenții divine, care a făcut, ca primi trei școlari înmatriculați în prima clasă gimnasială în anul înființării gimnasiului nostru 1850, să fie tocmai: Ioan Meșotă, distinsul director de mai târziu al școalelor noastre, — Titu Maiorescu — că cine este Titu Maiorescu, nu e nevoie să spun, — și al treilea: neuitatul president al Eforiei noastre școlare, „lumina Brașovului“ Nicolea Străvoiu. Eu vîd — zic — mâna providenții divine în faptul acesta: ea a pus modele vii pentru veacuri în cei trei aleși primi discipuli ai școalelor noastre, exemple de lumină, pe cari în veci să le urmeze elevii acestor școale.

*

Iată Domnilor, factorii, cari formează tradiția scumpă a școalelor noastre, iată factorii, începând dela cel mai înalt cap guvernator al școalelor: Șaguna până jos la elevii școalei, cari toți la un loc și împreună formează și consolidează aceea, ce se numește spiritul unei școale — spirit care acum, după 50 de ani, prin tradițiune s'a perpetuat și planează neîncetat asupra urmașilor din neam în neam.

Și care este acest spirit al școalelor noastre?

Acest spirit se manifestă: în însuflețirea pentru ideale, în sentimentul comun al școalei cu poporul și cu biserica, din care s'a născut, — în zelul seu

pregetat de muncă pentru lumină, — în abnegațiune și jertfă și în fermă credință în Dumnezeu. Aceste însușiri ideale împărțite între mai marii școlai: proprietari și profesori, și între cei mici ai școlai: elevii, formează spiritul tradițional al școlaielor noastre, pe care a-l înțelege, a-l cunoaște și a-l accentua este tocmai cu prilejul acestui jubileu de interes și de importanță.

În acest spirit nobil și înalt, care pătrunde toate fibrele acestui focular de cultură, în această tradițiune sacră moștenită dela marii noștri înaintași, în această zestre de glorie, ce a primit prezentul dela falnicul nostru trecut, în această comoară duhovnicească — în fine — vedem noi garanța, vedem noi chizășia viitorului școlaielor noastre. Un astfel de trecut nu poate fi decât începutul unui mândru viitor!

Și stând azi la miliariul al 50-lea al esistenții gimnasiului nostru, sufletul nostru se umple de bucurie și înălțare, pentru-că în urma noastră avem un trecut falnic, iar în fața noastră se desfășură aurul un viitor măreț, care se va afirma într'un chip nediscutabil.

Pătruns până în suflet de măreția momentului aceatua, pătruns până în suflet de grația Proniei divine, care m'a învrednicit să ajung această frumoasă zi de sărbătoare a iubitei noastre școlai, umilit și devotat îmi ridic glasul meu cătră tronul lui Dumnezeu celui mare și Atotputernic, zicând:

Doamne! Tu, care ești stăpân al vremurilor nemăsurate; Tu, care, cu înțelepciunea Ta fără seamăn ocârmuești destinele robilor Tăi de pe pământ; Tu, care dreptilor dreaptă răsplată dai în cereasca Ta împărăție; Tu, care cu Sfânta Ta dreaptă ai ocrotit până azi institutul acesta ridicat întru răspândirea luminei, care dela Tine purcede; Tu, care înțelepți călăuzi și muncitori i-ai dat în restimp de 50 de ani: Dómne! nu-Ți întoarce fața Ta sfântă dela noi, ci ocârmuește și mai departe destinele acestor școlai cu sfântă și preacinstită dreapta Ta, — deschide, Doamne, porțile vecinicii pentru viitorul acestor școlai, iar pe dreptii, cari au binemeritat pentru ele, împărtășește-i Doamne de cereasca Ta împărăție, — căpeteniilor de azi și celor viitori ai școlaii dăruiește-le înțelepciune, putere și duh din Preasfânt Duhul Tău, pentru-ca în ceasul, când ne vei chema dela locul unde ne-ai așezat, sufletul nostru credincios în liniște și cu pace să se înalțe la eterna lumină, știind că idealul, pentru care am muncit pe pământ: acest templu de cultură, va preamări în veacuri prin strălucirea sa viie Preasfânt Numele Tău! Amin.

Ceva despre ornarea salei de învățământ.

Suntem la începutul unui an școlar. Au trecut cele două luni de ferii și acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, începem iar a munci în școală, — începem la cultivarea mlădițelor tinere, ca să aducă fructe folositoare.

Acele mlădițe tinere sunt copii și copilele, ce ne sunt incredințate nouă învățătorilor spre cultivare.

Ajuns la școală, în sala de învățământ, cu mare curiositate privește băiatul la toate, cum numai el știe, pentru că lui toate îi sunt străine; astfel de obiecte el n'a mai văzut și de cumva îl impresionează, atunci încă dela început din momentul acela s'a născut în el atragere față de școală. Așa dar prima impresie mult face pentru școlarul începător. — Să căutăm deci, să arangiam sala de învățământ așa fel, că micului începător să-i placă și să nu rămână ceva de dorit în așteptarea sa.

Am văzut multe sale de învățământ frumos arangiate, pentru că arangiarea salei de învățământ atiră în prima linie dela gustul învățătorului. Foarte convenabile sunt acele sale de învățământ, în ale căror front sunt puse niște portrete, respective icoane, ca a Mântuitorului, a Împăratului, etc. aceste, ori cum, înalță internul salei de învățământ și îi dă o față mai frumoasă.

Pentru ca totuși în școlaielor noastre ort. confessionale să fie uniformitate, aflu de bine și recomand tuturor fraților colegi din Eparhia Aradului, că în școlaielor D-lor Lor, pe lângă portretele ce vor mai fi, să așezeze în front icoana (portretul) iubitelui nostru Episcop, a Înalt Prea Sf. Sale Domnului Iosif Goldiș.

Aceasta va fi tot odată și o probă despre iubirea ce o nutrim noi învățătorii față de prea bunul nostru Patron, și o podobă pentru școlai confessionale.

Și pentru ca cuvântul cât mai iute să se intruzeze, frații colegi, în înțelegere cu Domnii preoți, cred că o să poată procura pe spesele parohiei portretul P. S. Sale. Și ar fi de dorit, că dacă nu la începerea anului, apoi în decursul lui să vedem în toate școlaielor noastre confessionale icoana patronului lor.

Vasile D. Ilișu,
înv. ort. rom.

D I V E R S E.

* *Prea Sfinția Sa Domnul Episcop Iosif Goldiș* s'a întors Mercuri la Arad dela Sibiu, unde fusese la ședințele fundațiunii Gozdu și la ale Consistorului metropolitan, cari s'au terminat Joi. Abia solicitat dela Sibiu, Prea Sfinția Sa pentru a da probă de solitudinea ce are pentru școlai, a vizitat Vineri cu doamnenul școlai de fete de nou arganisată și 'și-a arătat întreaga sa mulțumire. Prea Sfinția Sa însoțit de dl referent școlar Ciorogariu, a vizitat apoi seminarul, presidând conferința profesorilor.

* *Deputat congressional.* Pentru congressionalul nostru național bisericesc din Sibiu, după cum ni-se scrie din Bozovici, la scrutiniul de Duminecă a fost proclamat ales Dr. A. Brădeanu, care a întrunit majoritatea voturilor.

* *Opuri valoroase.* Dl Simeon Fl. Marian, membru al Academiei române și profesor la gimnasiul român din Suceava, a mai scos zilele acestea de sub tipar următoarele lucrări interesante: 1. Inscriptiuni de pe manuscrite și cărți vechi din Bucovina. 2. Condica monăstirei Voronețul. 3. Poesii populare despre Avram Iancu.

* **Bibliografie.** A eșit de sub tipariu Protocolul a d unării generale a X-a reuniunii învățătorilor români dela școalele populare confessionale din propopiatele Arad, Borșineu, Buteni, Halmagi, Radna și Șiria, ținută în Arad la 12 și 13 Iuliu st. n. 1900. Editura reuniunii. Prețul 40 de fileri.

* **Concurs.** Pentru ocuparea unui post de învățătoare pentru lucrul de mână la școala civilă de fete a Asociațiunii se publică concurs.

Doritoarele de a ocupa acest post au să prezente următoarele documente:

- a) atestat de botez;
- b) documet despre ecalificațiunea cerută prin legea statului pentru ocuparea posturilor de învățătoare la școalele civile;
- c) o arătare despre studiile pregătitoare și despre ocupațiunea de până acum;
- d) un atestat despre cunoștința în teorie și în praxă a lucrului de mână femeiască;
- e) să dovedească, că vorbesc bine românește și ungurește, eventual și nemțește.

Vor fi preferite acele concurente, cari au ecalificație din oare-care categorie de studii, îndeosebi din grupul limbilor.

Învățătoarea suplentă primește o remunerație anuală de 600 coroane, solvită în rate lunare anticipative, și întreagă întreținerea în internat.

Învățătoarea angajată va avé să dea directoarei mână de ajutor la agendele internatului. Postul este a se ocupa cu 1 Octobre a. c.

Concursele sunt a se înainta până la 20 Septembrie a. c.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii, ținută în Sibiu la 3 Septembrie 1900.

Dr. Il. Pușcariu, m. p.
vice-președinte.

Dr. Beu, m. p.
secretar II.

C O N C U R S E.

Se escrie concurs pentru stațiunea învățătoarească din comuna Piclău, inspectoratul Pesteșului com. Bihor, cu termin de alegere pe ziua de 24 Septembrie (7 Octomvrie) a. c.

Emolumintele sunt: 1) în bani gata repartizați pe singuraticii locuitori 326 cor.; 2) un estravilan lângă școală 20 cor.; 5) estravilanul învățătoresc 160 cor.; 4) 8 zile de plug 16 cor.; 5) 30 zile de lucru cu pământele 18 cor.; 6) 30 vici de bir 60 cor.; 7) Venitul cantoral 20 cor.; toate laolaltă 620 coroane.

Cei ce doresc a ocupa acest post învățătoresc sunt avisați a-și trimite petițiunile lor până la terminul sus amintit subscrisului în Lugașul superior p. u. Éleşd și a se presenta în vre-o Duminecă, ori sârbătoare la sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în tipic și cant bisericesc.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. prot. inspect. școlar.

—□—

Nr. 6867/1900.

În scopul câștigării unei ecalificațiuni pedagogice superioare, recerută profesoarelor dela școalele civile, se escrie concurs pe două stipendii à 800 coroane, din fundațiunea „Teodor Papp.”

Recurentele vor avé să dovedească cu documente autentice:

1. că sunt de confesiunea gr. or. română;
2. că sunt ecalificate de învățătoare pentru școalele elementare.
- 3) Atestat de serviciu, dacă au fost în serviciu.
- 4) Starea sanitară prin atestat medical.

Petițiunile au să fie subșternute, în termin de 14 zile dela prima publicare a concursului, Venerabilului Consistor ort. rom. din Arad.

Consistorul ort. rom. din Arad.

—□—

Pe baza ordinațiunei Ven. Consistor gr. or. oradan din 18/31 Iuliu 1900, Nr. 623/111 B. sa escrie concurs pentru vacanta parochie din comuna Balaie, tractul Pesteșului, comitatul Bihor cu termin de alegere de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele sunt: 1) Casa parochială din nou zidita cu trei chilii, cuina, camera, și alte edificii economice împreuna cu intravilanul de un jugher; 2) Pământul parochial 6 jughere catastrale; 3) Birul preotesc dela una suta Nr. de case câte una vica parte grâu, parte cucuruz; 4) Trei zeci jumătăți de zile de lucru cu plugul; 5) Patru zeci de lucru cu mână; 6) Venitul preștelor din pământul parochial; 7) Stolele usuate compute de pe 5 ani din urmă; 8) Dreptul de pășunat pentru 15 vite gratuit; și 9) Ajutorul, respective întregirea doțațiunei preoțești din partea statului amasurat ecalificațiunei alegândului preot.

Toate aceste emoluminte compute în bani ajung aproape la sama preșcrisa pentru parochia de a doua clasa.

Cei ce doresc a ocupa acesta parochie sunt poftiți a-și presenta petițiunile lor la subscrisul până la terminul susamintit în Lugașul sup. p. u. Éleşd provézute cu documintele necesarie, și a-se presenta în vre-o duminica ori sârbătoare la Sfânta biserică spre a-și arăta desteritatea în cele preoțești. Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, protopresbiter.

—□—

Pentru vacanta stațiune învățătoarească din comuna Valeamare, tractul Pesteșului, comitatul Bihor se escrie concurs cu termin pe 17/30 Septembrie a. c.

Emolumintele sunt: 1) Bani gata repartizați pe locuitori 380 cor.; 2) Dela Ven. Consistoriu din fundațiunea acelei școle 100 cor.; 3) 6 cubule de cucuruz sfarmat 60 cor.; 4) 30 vici cucuruz nesfarmat 30; 5) 8 jughere catastrale de pământ 80 cor.; 6) Lemne pentru încălzit 16 metere 80 cor.; 7) Locuința corespunzătoare și un intravilan de 400 stangeni patrați

Alegândul învățător va fi îndatorat a servi și ca cantor pentru care serviciu se va bucura de stolele usuate.

Se observă, ca alesul învățătoriu pentru naturale și pământul de 8 jughere, locuința și lemne nu va primi bani, ci numai în natura.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune sunt poftiți a-și trimite recersele lor instruate cu toate documintele recerute, la subscrisul în Lugașul-sup. p. u. Éleşd, și ase presenta la S. biserică în vre-o Duminecă ori sârbătoare — spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântare.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. protopresbiter, inspector școlar.

—□—

La ordinul consistorial 4165/1900 pre parochia vacantă din Pecica, protopopiatul și comitatul Aradului, se escrie concurs cu termin de alegere pe 26 Octomvrie v. (ziua sf. Demetriu 1900.)

Emolumintele: 1) O sesiune parochială estravilan arător într'un complex de 45 jughere ungurești. Înțele-

gându-se complecșul folosit de decedatul Evtian; 2) Un estravilan de 2 $\frac{1}{2}$ jugere, menit pentru „trifoște”; 3) Un alt estravilan, circa 280 stênjini cvadrați, numit prund anume pentru legume; 4) Competița de bir în suma de 600 coroane la an, cari se solvesc trilarminte anticipative din casa da biserice; 5) Stolele usuate conform stolarului din 1877; 6) Contribuținea de stat o solvește preotul.

Recurenții au să producă documintele recerute pentru parochia de clasa I. și în una Duminecă sau sêrbătoare, până înainte cu 8 zile de alegere să se presinte în sfânta biserică pentru a cânta și cuvênta.

Alegêndul, la cas când școala agronomică s-ar reactiva, fără ori ce alt beneficiu, va fi îndătorat a instrua în ea; decherându-se prin aceasta de absolvat Dl Dr. Demetriu Barbu de sub condiținea lui de până aci, și din acel motiv, că dênșului i-s'a concretizat conservarea arhivului parochial și conducerea oficiului parochial, și alte oficii onorifice, dar și din acel bine cuvêntat motiv că la aceea școală propunêtorul a fost și mai nainte preotul cel mai târziu ales. S' a edat din ședința comitetului parochial, ținută la 2/15 Iulie 1900.

Dr. Demetriu Barbu, m. p. Efrem Hedeșan, m. p.
preș. com. parochial. not. com. par.

Conțeles cu protopopul tractual: MOISE BOCSANU, m. p.

Pentru îndeplinirea stațiunii vacante învățătorești din comuna Coroiu se publică concurs cu termin de alegere în 3/16 Septemvre a. c.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: 1) In bani gata 264 cor.; 2) pentru sên 28 cor.; 3) lemne pentru învățători și școală 64 cor.; 4) pentru pământ 80 cor.; 5) 8 cubule grâu à 12 cor. = 96 cor.; 6) 6 cubule cucuruz à 8 cor. = 48 cor.; 7) venitele cantorale 60 cor.; 8) locuința acomodată cu grădină 60 cor.; 9) Spe-se pentru conferințe 10 cor.

Reflectanții la acest post învățătoreșc până în ziua alegerii în cutare Duminecă sau sêrbătoare au a-se presenta la sf. biserică din loc pentru a-și dovedi desteritatea în tipic și cântări, iar suplicele ajustate conform prescrișelor Regulamentului pentru organis. învățam. elementar, adresate com. par. vor avea a-le subșterne P. On. oficiu ppresbiteral în F.-Giriș (F.-Györös) p. u. Tenke. Coroiu, la 7. Iuliu v. 1900.

Pentru com. parochial.

Georgiu Leucuța, m. p.
președinte.

In conțelegere cu mine PETRU SERBU, m. p. prot. insp. de școl.

Conform ordinațiunii Veneratului Consistor dto 18/31 Iuliu 1900 Nr. 732/110 B) se escrie concurs pe parochia F.-Oșorheiu cu filia Fughiu, protopresbiteratul Orășii-mari, cu termin de alegere pe 14/27 Septemvre 1900.

Emolumintele sunt: 1) Casa parochială cu supraedificatele și 2 intravilane unul în comuna matră, altul în filie; 2) Pământ arător și fênaț dela ambele comune 16 jugere catastrale; 3) Câte una mêsură de cucuruz sfârmat dela 65 numere de case.; 4) Pașunat pentru 20 dărabe de vite; 5) Stolele usuate dela 65 Numeri de case.

Aceste emoluminte se vor întregi din partea statului conform evalueațiunii alegêndului.

Totodată se notează, că la cas când preotul ales ar primi ajutoriu dela stat, atunci contribuținea după pă-

mêntul parochial va avê să-o solvească, iar în cas contrari o va solvi comuna bisericească.

Doritorii de a ocupa aceasta par. au se-și înainteze recursurile lor instruate conform dispozițiunilor din Regulamentul pentru parochii, subsemnatului până în 11/24 Septemvre a. c. avênd până la alegere a-se presenta în vre-o Duminecă sau sêrbătoare în biserică din F.-Oșorheiu, spre a-și arêta desteritatea în cele rituale și în orator.e.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu: TOMA PACALA, m. p. protopresviter.

—□—

Sê escrie concurs pentru deplinirea stațiunii învățătorești din comunele următore; din inspectoratul Șilindiei.

1) **Luguzșu.** Cu termin de alegere pe 29 August st. v. (Tâerea capului sf. Ioan). Emolumintele sunt: 1) în bani gata 300 coroane; 2) 10 sînice de bucate, parte grâu, parte cucuruz; 3) 20 metri de lemne din care sê va încălzi și sala de învățământ; 4) Pentru curățitul școalei 10 cor.; 5) Pentru conferință 8 cor.; 6) Scripturistica 10 cor.; 7) Cvartir și grădină.

2) **Camna.** Cu termin de alegere pe 29 August st. v. (Tâerea capului sf. Ioan). Emolumentele sunt: 1) In bani gata 500 cor.; 2) 6 jugere de pământ arător; 3) Conferință 10 cor.; 4) Scripturistica 4 cor.; 5) 16 metri de lemne din care are a sê încălzi și sala de învățământ; 6) Cvartir liber și grădină de legume.

Doritorii de a ocupa vre-una din acestea stațiuni, sunt poștiți ca recursele ajustate cu toate documintele prescrise prin lege și cu atestat despre serviciul neîntrerupt prestat mai nainte și declarațiune, că pe basa serviciului începând de când i-și formează petenziunea la cvinvenal? adresate comitetului parochial din respectiva comună, să se trimită M. O. D. Axentie Chirila, inspect. de școle în Șilindia (Silingyia) avênd până la alegere a să presenta în sfta biserică, spre a-și arêta dexteritatea în cântare și tipic.

Comitetele parochiale.

In conțelegere cu mine: AXENTIE CHIRILA, m. p. insp. de școle.

—□—

Pe basa hotărîrii comitetului par. se publică concurs pe stațiunea învățătorească din Lăpușnic, cu termin până în 10/23 Septemvre, în care ziua va fi și alegerea.

Dotățiunea este: 1) în bani gata 480, adeca patru-sute optzeci coroane; 2) pentru scripturistica 14 cor.; 3) pentru conferință 10 cor.; 4) 24 metri de lemne, din care se va încălzi și școala; 5) cortel pentru locuință cu grajd, sopru pentru lemne cu 3 pătrări și 1/2 juger grădină.

Daca alesul ar dori să folosească și 4 jugere de pământ al școalei, arătură și fênaț, i-sei vor detrage 60 coroane, din salariul sêu.

Dela stat, ca învățător evalueat, va primi 120 coroane.

Doritorii de a ocupa acesta stațiune au a-se presenta în sf. biserică din Lăpușnic, pentru a-și arêta desteritatea în cant și tipicul bicesiresc în vre-o Duminecă, sau sêrbătoare.

Recursele instruate conform Statutului org nic, se vor trimite M. O. D. Adam Rosa insp. școlar Leucușești p. u. Betlenháza, Caraș-Severin.

Leucușești în 6/19 August 1900.

In conțelegere cu comitetul: ADAM ROSA, m. p. inspect. școlar.

—□—